

UDC: 330.101

МОНІТОРИНГ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В АПК

кандидат економічних наук, доцент, Косач І.А.

Чернігівський національний технологічний університет, Україна,
м. Чернігів

В роботі запропоновано використання моніторингу синергетичного потенціалу державно-приватного партнерства в контексті стратегічного управління інтеграційними процесами в агропромисловому комплексі. Метою статті є розробка методолого-організаційних засад формування системи моніторингу синергетичного потенціалу. Акцентовано увагу на необхідності формування нового типу інтеграційних відносин, базисом яких є державно-приватне партнерство. На основі системного підходу обґрунтовано основні вимоги до реалізації стратегічного управління інтеграційними процесами в АПК, результатом яких є формування інтеграційних підприємницьких агропромислових структур на засадах ДПП. Конкретизовано основні етапи впровадження та визначено структуру системи моніторингу синергетичного потенціалу ДПП.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, інтеграція, моніторинг, стратегічне управління, агропромисловий комплекс.

*PhD in Economical Sciences, Associate Professor, I. Kosach
Monitoring of the public-private partnership synergetic potential in strategic management system of the integrating processes in AIC/ Chernihiv National University of Technology, Ukraine, Chernihiv*

The article proposes the use of synergistic potential of public-private partnership monitoring in the context of strategic management of integration processes in the agro-industrial complex. The purpose of the research is to develop methodological and organizational principles for the formation of a system for monitoring synergistic potential. The emphasis is placed on the necessity of forming a new type of integration relations based on public-private partnership. The basic requirements for the implementation of strategic management of integration processes in the agroindustrial complex, the result of which is the formation of the integration of entrepreneurial agro-industrial structures on the basis of PPP, have been grounded according to system approach. The main stages of implementation has been specified and the structure of the monitoring system of the synergistic potential of PPP has been determined.

Key words: public-private partnership, integration, monitoring, strategic management, agro-industrial complex.

Вступ. Загальна постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. В сучасних умовах досягнення стратегічних цілей розвитку національної економіки є неможливим без взаємодії держави та бізнесу. Дефіцит бюджету, скорочення доходів та видатків державного бюджету на реалізацію масштабних проектів, неможливість повноцінного використання власних коштів підприємствами породжують проблему низької інвестиційної активності в Україні і пошуку пріоритетних форм інвестиційної діяльності. Зазначена проблема стосується в першу чергу агропромислового комплексу. Основне завдання АПК – забезпечення продовольчої безпеки країни, оптимальних норм харчування населення України, створення експортного потенціалу сировини і продовольства. При цьому сільськогосподарське

виробництво важливе як для світу у цілому, так і для окремих країн з різним рівнем економічного розвитку, ураховуючи глобальні цілі Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо поліпшення харчування до 2025 року [1, с.3].

Відповідно до вищезазначеного, ефективним інструментом стимулювання розвитку малих та середніх аграрних підприємств має стати активна участь державного капіталу на принципах державно-приватного партнерства, яке визначає використання державою механізмів, що стимулюють участь приватного бізнесу у розвитку інноваційних процесів, дозволяє об'єднувати ресурси, розподіляти прибуток і ризики, сприяє формуванню конкурентного середовища і одночасно – більш ефективному використанню бюджетних коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні теоретичні та методологічні основи формування відносин ДПП надано у дослідженнях провідних зарубіжних та вітчизняних вчених таких, як Сава Е. [2], Ван Хем Х. [3], Брайловський І. [4], Запатріна І., Лебеда Т. [5] та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених впровадженню відносин ДПП у вітчизняну економіку, дана проблематика потребує подальших досліджень. Крім того, теорія стратегічного управління розвитком галузі в контексті взаємодії структур приватного та державного секторів також знаходиться на стадії становлення. Подальшого розвитку потребує комплекс питань, пов'язаних із формуванням якісно нової моделі підприємницької інтеграції, побудованої на партнерській взаємодії держави та приватного бізнесу, визначенням інструментів та перспективних технологій її реалізації.

Формулювання мети. Метою статті є розробка методолого-організаційних засад формування системи моніторингу синергетичного

потенціалу ДПП в контексті активізації інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі України.

Виклад основного матеріалу статті. Стратегічне управління інтеграційними процесами на засадах державно-приватного партнерства (далі - ДПП) є елементом системи стратегічного управління АПК України в цілому. В основі стратегічного управління формуванням інтеграційних підприємницьких структур на основі ДПП (ІПАС_{дпп}) знаходиться синергетичний потенціал ДПП, тобто стратегічні рішення щодо інтеграційних процесів на засадах ДПП приймаються в узгодженні з оцінкою факторів та ресурсів, які впливають або здатні впливати на забезпечення результативності партнерської взаємодії, а одним із основних завдань в умовах реалізації концепції стратегічного управління формуванням ІПАС_{дпп} виступає створення та подальше застосування мотиваційного механізму ДПП, дія якого сприятиме активізації партнерських відносин в аграрному секторі економіки. В узагальнюючому контексті стратегічне управління має забезпечувати ефективність кожного етапу створення валової доданої вартості.

При цьому до стратегічного управління інтеграційними процесами в АПК в умовах становлення і розвитку державно-приватного партнерства висувуються наступні вимоги (таблиця 1)

Моніторинг синергетичного потенціалу ДПП пропонуємо розглядати як систематизований збір та обробку інформації, який має стати основою для прийняття рішень щодо впровадження проектів державно-приватного партнерства в агропромисловому комплексі та формуванні на їх основі інтеграційних підприємницьких структур із залученням суб'єктів малого бізнесу. Отримана в процесі моніторингу інформація має стати інструментом зворотного зв'язку в процесі реалізації Стратегії розвитку державно-приватного партнерства в Україні в контексті нової парадигми партнерської взаємодії.

Таблиця 1

Вимоги щодо стратегічного управління процесами інтеграції на засадах ДПП

Вимога	Зміст вимоги
Цілісність і єдність	Стратегічне управління інтеграційними процесами в АПК є складовою стратегічного розвитку АПК та національної економіки в цілому
Цілеспрямованість	В основі результативності інтеграційних процесів на засадах ДПП – реалізація проектів ДПП, розроблених у відповідності із синергетичним потенціалом ДПП та проведеним моніторингом
Комплексність	Прийняття управлінських рішень в процесі формування та функціонування ІПАС _{дпп} впливає з умов та факторів розвитку синергетичного потенціалу ДПП, а також факторів, що впливають на розвиток АПК
Мотиваційність	Реалізація мотиваційного механізму ДПП
Результативність в контексті збільшення валової доданої вартості	Формування ІПАС _{дпп} має забезпечувати зростання показника валової доданої вартості
Децентралізованість	Децентралізація стратегічного управління формування ІПАС _{дпп} за виділеними кластерами згідно стану синергетичного потенціалу ДПП

Джерело: розроблено автором

Запропонований моніторинг буде виконувати наступні функції:

1) встановлення особливостей взаємовідносин між приватним партнером та державою та їхній можливостей формування партнерської взаємодії із врахуванням особливостей розвитку агропромислового виробництва, доступу до ресурсної бази та можливостей інституціональної підтримки;

2) накопичення бази даних про специфіку агропромислового виробництва, стан розвитку малого сільськогосподарського бізнесу, можливостей та пріоритетних напрямків впровадження проектів державно-приватного партнерства;

3) виявлення впливу впровадження взаємодії на засадах державно-приватного партнерства та формування на цій основі інтеграційних підприємницьких агропромислових структур на стан

розвитку АПК та розвиток національної економіки в цілому, а також встановлення відповідності партнерської взаємодії синергетичному потенціалу державно-приватного партнерства.

Відповідно до особливого статусу ІПАС_{дпп} як елемента відтворювального циклу в АПК у процесі їх формування повинна забезпечуватися адаптація синергетичного потенціалу ДПП до постійно змінюваних умов соціально-економічного середовища. Паралельно з цим необхідно збереження стійкості та цілісності ІПАС_{дпп} як системи з необхідним рівнем саморегуляції. Процес формування системи моніторингу синергетичного потенціалу ДПП пов'язаний з необхідністю його цілісного розгляду, а також конкретизацією етапів його формування і розвитку.

Оскільки діяльність вітчизняних суб'єктів АПК відбувається в умовах посилення глобалізаційних процесів, загострення конкуренції на міжнародних ринках агропромислової сировини та супутніх послуг у сфері агропромислового виробництва, державне регулювання розвитку синергетичного потенціалу ДПП в Україні повинно базуватись на визначенні завдань моніторингу синергетичного потенціалу ДПП, факторів впливу на його формування та розвиток із урахуванням набору стратегічних ресурсів та їхніх альтернативних комбінацій.

Відповідно до вищезазначеного можна виділити такі завдання моніторингу синергетичного потенціалу ДПП: збір, підготовка та обробка зовнішньої і внутрішньої інформації; прогнозування зміни зовнішніх впливів; вироблення альтернатив; комплексний аналіз на основі аналітичних та експертних методів прийняття рішень. Послідовне і постійне вирішення зазначених завдань є основою ефективного моніторингу синергетичного потенціалу ДПП.

Щодо досягнення цілей розвитку визначається раціонально-необхідний, а виходячи з бюджетних можливостей - раціонально-

можливий рівень державного регулювання з вибором пріоритетних заходів впливу. Тому основними завданнями другого етапу є ідентифікація факторів регуляторного впливу на синергетичний потенціал ДПП відповідно до рівня їх пріоритетності.

На кожну складову синергетичного потенціалу впливає система чинників відповідно до основної цільової функції. Структурні чинники передбачають вплив на ефективність використання синергетичного потенціалу через: раціональне використання трудових ресурсів; спеціалізацію і кооперацію виробництва, формування раціональної структури; оптимізацію структури матеріально-технічних ресурсів; оптимізацію структури фінансових ресурсів і оборотних коштів. Організаційно-економічні чинники впливають через: організацію праці і матеріальне стимулювання; прогресивні системи організації виробництва в галузі; організаційно-економічні відносини; економічне регулювання використання фінансових ресурсів і обігових засобів; економічне стимулювання освоєння досягнень науки і техніки. Управлінські чинники впливають шляхом використання таких механізмів: вдосконалення системи управління персоналом у процесі реалізації проектів ДПП; управління технологічними процесами; визначення пріоритетів капітальних вкладень; управління використанням ресурсів; управління науково-технічним прогресом.

Визначення необхідного набору ресурсів на наступному етапі орієнтується на їхнє ефективне використання в поточному та перспективному господарському обігу та забезпечення на цій основі зростання доходної частини бюджету, передумов економічного зростання та динамічного залучення інвестицій.

На четвертому етапі відбувається оцінювання синергетичного потенціалу ДПП на основі обраної системи показників, яку

рекомендовано проводити за допомогою інтегрального показника, що складається з таких індексів:

- індекс розвитку виробничого потенціалу ДПП;
- індекс розвитку трудового потенціалу ДПП;
- індекс розвитку інвестиційного потенціалу ДПП;
- індекс розвитку інноваційного потенціалу ДПП;
- індекс розвитку ринкового потенціалу ДПП.

Система моніторингу не буде ефективно функціонувати в разі, якщо вона не буде добре структурованою і її елементи не будуть діяти взаємоузгоджено. Тому в зазначеному сенсі методологічно важливим є уявлення її елементного складу (рис. 1).

Керівна система є системою вищого рівня, яка визначає умови розвитку потенціалу ДПП. У складі керуючої підсистеми системи управління синергетичним потенціалом ДПП можна виділити функціональну та забезпечуючу підсистеми.

Функціональна підсистема – це сукупність наукових підходів та методів, за допомогою яких здійснюється управлінський вплив суб'єктів національної економіки на синергетичний потенціал ДПП. Таку підсистему можна розглядати як єдність технології та методів управління.

Основна мета організаційно-правової підсистеми полягає в координації і синхронізації функціонування всіх елементів системи моніторингу синергетичного потенціалу ДПП на основі реалізації правових актів, що являють собою продукт зовнішнього середовища. Мета інформаційно-аналітичної підсистеми полягає в здійсненні комплексу дій з організації збору, обробки та аналізу інформації.

Рис. 1. Структурно-логічна модель моніторингу синергетичного потенціалу ДПП

Джерело: розроблено автором.

Призначення підсистеми прийняття рішень полягає в розробці комплексних планів розвитку синергетичного потенціалу ДПП відповідно до стратегічних цілей суб'єктів ДПП та системи національної економіки в цілому. У підсистемах підпорядкування реалізується управління процесами навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації трудових ресурсів як складової синергетичного потенціалу ДПП.

Висновки. Таким чином, на основі аналізу сутності системи моніторингу синергетичного потенціалу ДПП можна зробити висновок,

що результатом її впровадження є розробка та здійснення таких управлінських впливів, які приведуть партнерську взаємодію до стану, що відповідає досягненню цілей суб'єктів інтеграційних процесів, основою яких є відносини державно-приватного партнерства, та системи національної економіки.

Література:

1. Вдовенко Н.М. Глобальні пріоритети сталого розвитку сільськогосподарської продукції / Н.М. Вдовенко// *Innovative solutions in modern science.*- №4(4).- 2016.- Р. 3-17.
2. Savas E.S. *Privatization and Public Private Partnerships*, N.Y.: Chatham House Publishers, 2000, p. 105-106.
3. Ham H., van, Koppenjan J. *Building Public-Private Partnerships: Assesing and Managing Risks in Port Development // Public Management Review.*2001.Vol. 3 № 4.- P 598
4. Брайловський І.А. Державно-приватне партнерство: методологія, теорія, механізми розвитку: автореф. дис. д-ра екон. наук:08.00.01 «Економічна теорія та історія економічної думки»/ І.А.Брайловський.- Харків, 2015. – 42 с.
5. Запатріна І. В., Лебеда Т.Б. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні/ І.В.Запатріна, Т.Б. Лебеда // *Економіст.* – 2011. – №3. – С. 52–58.

References:

1. Vdovenko N.M. (2016). *Hlobal'ni priorytety staloho rozvytku sil's'kohospodars'koyi produktsiyi [Global priorities for sustainable agricultural production] Innovative solutions in modern science, №4(4), P. 3-17 [in Ukrainian].*
2. Savas E.S. *Privatization and Public Private Partnerships*, N.Y.: Chatham House Publishers, 2000, p. 105-106.

3. Ham H., van, Koppenjan J. *Building Public-Private Partnerships: Assessing and Managing Risks in Port Development // Public Management Review*. 2001. Vol. 3 № 4.- P 598.
4. Brajlovs`ky`j, I.A. (2015) «*The Public-Private Partnership: methodology, theory, mechanisms of development*», Thesis abstract of Doct. Sc. (Econ.):08.00.01, Donetsk National University, 42 p
5. Zapatrina I.V., Lebeda T.V. (2011) *Derzhavno-pry`vatne partnerstvo yak faktor ekonomichnogo zrostannya ta problemy` jogo rozvy`tku v Ukrayini [Public-private partnership as a factor of economic growth and problems of its development in Ukraine]*. *Ekonomist*, №3,- P.52–58 [in Ukrainian].